

Haderslev tunneldal

Haderslev tunneldal er et markant landskabsselement, som er dannet og formet af smeltevand. Dalen er Sønderjyllands længste tunneldal, og strækker sig 25 km fra Vojens i vest til Haderslev Fjords udmunding i Lillebælt i øst. En strækning med mange landskabs- kultur- og naturperler.

I hele området er de langstrakte kig over tunneldalen og vand. Vest for motorvejen udgør især Ladegård Eng og området omkring Stevning Dam landskabs- og naturoplevelser, hvor især Pamhule skovområdet, Haderslev Sønderskov og søerne Hindemade og Haderslev Dam, samt Haderslev Fjord udgør landskabs- og naturoplevelser øst for motorvejen.

Tunneldalen rummer også en varieret kulturhistorie. Stevning Dam og Haderslev Dam er fx skabt ved opstemninger, og vandkraften blev tidligere udnyttet til at drive mølleri, og senere til elproduktion og industri.

Hindemade er en lavvandet sø, som tidligere i 1937 blev afvandet for at opdyrke engen, men som blev genskabt i 1994. Søen er en vigtig ynglelokalitet for især grågåsen. På sydsiden af Haderslev Dam findes Dyrehaven, med flokke af dådyr og kronhjorte og en storslået udsigt. Her finder man bl.a. også Naturskolen Nørskovgård.

Områder med særlig regional betydning inden for udpegningen (Hotspots)

Pamhule Skov og Dyrehaven
Stevning Dam og Hindemade
Haderslev Dam og Damende
Christians dal og Tørning Mølle
Haderslev, Starup og Årøsund

Adgang til området

Et tæt net af små veje og afmærkede stier giver gode muligheder for at opleve tunneldalens natur og landskab til fods og på cykel. Det er muligt at vandre hele strækningen fra Haderslev til Vojens, hvor der er p-pladser, toiletter, teltpladser og fugletårne mv. flere steder undervejs.

En fisketur eller en tur i kano på Haderslev Dam hører også til aktivitetsmulighederne, eller en sejltur på Haderslev Fjord med turistbåden Helene, som sejler mellem Haderslev og Aarøsund.

Forbedringsmuligheder

Forbedring af stisystemet således, at det giver bedre muligheder for at færdes på forskellig vis langs Haderslev Fjord.

Udbrede digitale løsninger inden for området.

Se mere på:

www.visithaderslev.dk

Storslået udsigt i Dyrehaven

Trampesti nord for Stevning Dam

Haderslev Dam

Hindemade og Haderslev Dam i baggrund, retning øst.

Haderslev Fjord ved Lønt, retning øst.

<http://udinaturen.dk> <http://www.friluftsradet.dk/nyhedsoversigt/2013>
<http://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/naturguider/haderslev-tunneldal/>

Målgrupper

Målgrupper blandt borgere og turister		I hvor høj grad er lokaliteten egnet for de forskellige målgrupper			Beskrivelse eller bemærkninger
		I høj grad	mellem	I mindre grad	
Børnefamilier			x		Naturlegeplads ved Naturskolen
Voksne uden børn		x			
Funktionshæmmede (børn og voksne)			x		Kørestolsadgang på store dele af stisystemet.
Naturelskere (nørderne, der ser på dyr og planter)		x			Især Pamhule skov og Hindemåde er gode fuglelokaliteter.
Friluftsfolk (elsker at vandre og opholde sig i naturen)		x			
Oplevelser – sjov, leg, læring			x		Muligheder for læring om kulturhistorie i form af vandkraft, der siden 1300 tallet har været brugt til hhv. kornmølle, elproduktion og industri ved Tørning Mølle.
Strand og bademuligheder				x	
Sejlads: Kano, Kajak, Surfing mv.		x			Vandcykling i Inder dammen og kanosejlads i Haderslev Dam og på Haderslev Fjord
Ridning			x	x	Ride ruter i Sønderskov og Pamhuleskov.
Vandring		x			Mere end 30 km stisystem
Lystfiskeri		x			Tunneldal området er rig på vand med søer, vandløb og fjord og giver gode muligheder for lystfiskeri.
Orienteringsløb/motionsløb			x		Det udbyggede stisystem og det stedvis stejle terræn giver gode muligheder for motionsløb.
Cykling	Mountainbike, cross, racer	x			Afmærket 11.1 km mountainbikerute rundt i Pamhule Skoven.
	Alm. cyklister	x			Flere lokale cykelruter i tunneldalen. Hærvejsruten og Østersøruten krydset området ved hhv. Vojens og Haderslev.
Ro og rekreation		x			
Shelters, teltpladser, overnatning			x		Der findes teltpladser ved Christiansdal og øst for Dyrehaven.
Skovgæster (er der skov der er et besøg værd)		x			Pamhule Skov